

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Кафедра спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Нейропсихологія

(шифр і назва навчальної дисципліни)

галузь знань 01 Освіта

(шифр і назва галузі знань)

спеціальність 016 Спеціальна освіта

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма 016.00.01 Логопедія

(назва освітньої програми)

спеціалізація спеціальна психологія

(назва спеціалізації)

інститут, факультет, відділення Інститут людини

(назва інституту, факультету, відділення)

2017 – 2018 навчальний рік

Робоча програма «Нейропсихологія» для студентів спеціальності 016
Спеціальна освіта, освітньої програми 016.00.01 Логопедія, спеціалізації
«Спеціальна психологія»

Розробники:

Скрипник Тетяна Вікторівна, доктор психологічних наук, професор кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка.

Кубрак Надія Василівна, викладач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

Протокол від "06" вересня 2017 року № 1

Завідувач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

 (О.В. Мартинчук)

Розподіл годин звірено з робочим планом. Структура типова.

Заступник директора Інституту людини

 Н. А. Клішевич

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	
Структура програми навчальної дисципліни	
I. Опис предмета навчальної дисципліни	
II. Тематичний план навчальної дисципліни	
III. Програма	
<i>Змістовий модуль I. Вступ до нейропсихології</i>	
<i>Змістовий модуль II. Нейропсихологічна діагностика і консультування.....</i>	
<i>Змістовий модуль III..Корекційно-розвивальна діяльність на засадах нейропсихології.....</i>	
IV. Навчально-методична карта дисципліни «Нейропсихологія»	
V. Плани семінарських занять	
VI. Завдання для самостійної роботи	
VII. Система поточного та підсумкового контролю.....	
VIII. Методи навчання.....	
IX. Методичне забезпечення курсу.....	
X. Рекомендована література.....	
Основна.....	
Додаткова.....	

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з курсу «Нейропсихологія» є дисципліною спеціалізації «Спеціальна психологія» та нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини на основі освітньо-професійної програми підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня відповідно до навчального плану спеціальності 016 Спеціальна освіта, освітньої програми 016.00.01 Логопедія, спеціалізації «Спеціальна психологія»

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС) організації навчання. Програма визначає обсяги знань, якими повинен опанувати здобувач другого (магістерського) рівня відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Методологія психолого-педагогічних досліджень» та необхідне методичне забезпечення, складові і технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

Предметом викладання дисципліни «Нейропсихологія» є нейропсихологічний метод як інструмент системного аналізу взаємодії мозку та психіки.

Мета вивчення дисципліни – ознайомити здобувачів другого (магістерського) рівня із сучасними теоретичними уявленнями та практичними напрацюваннями в галузі нейропсихологічної діяльності в системі охорони психічного здоров'я.

Знання, отримані в результаті вивчення курсу «Нейропсихологія», дадуть можливість свідомого й більш функціонального впровадження у вітчизняну логопедичну та психологічну практику ефективних методик допомоги, що є основою для подальшого поглиблення фахової спеціалізації майбутніх логопедів.

Після вивчення курсу здобувачі другого (магістерського) рівня повинні **знати:**

- сучасний стан нейропсихологічної служби;
- теоретичні основи нейропсихології;
- сучасні методи діагностики функціональних станів, особливо найбільш інформативних щодо раннього виявлення порушень і патології органічного генезу.

вміти:

- застосовувати отримані знання з нейропсихології на практиці;
- провести нейропсихологічну діагностику станів вищих психічних функцій в нормі та патології;
- виявляти нейропсихологічний фактор, що являється одиницею синдромного нейропсихологічного аналізу;
- проводити якісну кваліфікацію симптомів порушень психічних функцій;
- виявляти та співставляти порушені (негативні симптоми) і збережені психічні функції;
- сформулювати висновки та скласти протокол нейропсихологічного дослідження, намітити план корекційної роботи;
- застосовувати певні методики нейропсихологічної корекції відхилень у розвитку в контексті цілісного розвитку особи з порушеннями психофізичного розвитку.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування наступних **фахових компетентностей:**

	Комунікативна	Здатність до міжособистісного спілкування, емоційної стабільності, толерантності. Здатність працювати у команді. Вільне володіння українською мовою відповідно до норм культури мовлення, основами спілкування іноземними мовами
	Інформаційна	Здатність до самостійного пошуку та оброблення інформації

		з різних джерел для розгляду конкретних питань. Здатність до ефективного використання інформаційних технологій в соціальній і професійній діяльності
	Організаційна	Здатність планувати, організувати, координувати, контролювати та оцінювати діяльність і взаємодію її суб'єктів. Здатність до роботи в міждисциплінарній команді під керівництвом лідера (вчителя-логопеда, вчителя інклюзивного класу) у процесі вирішення корекційно-педагогічних завдань
	Психолого-педагогічна	Володіння базовими знаннями з педагогіки і психології та вміння їх реалізувати, закономірностей особистісного розвитку людини на різних вікових етапах; психологічних механізмів навчання та виховання дитини задля забезпечення спрямованої соціалізації та інтеграції особистості з порушеннями психофізичного розвитку. Володіння базовими знаннями про педагогічні системи навчання, виховання і освіти різних категорій дітей з психофізичними порушеннями, їхні потенційні можливості у досягненні певного рівня життєвої компетентності
	Методична	Застосовувати базові філософські, психолого-педагогічні та методичні знання і вміння для формування ключових і предметних компетентностей. Здатність здійснювати освітньо-корекційний процес з урахуванням психофізичних, вікових особливостей та індивідуальних освітніх потреб осіб з тяжкими порушеннями мовлення в спеціальних та інклюзивних дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах; реабілітаційних установах

В результаті вивчення навчальної дисципліни «Нейропсихологія» здобувач другого (магістерського) рівня повинен продемонструвати такі **результати навчання**:

- Здатність на базовому рівні до постановки нейропсихологічного діагнозу, визначення симптомів порушень психічних функцій у дітей.
- Здатність продемонструвати на базовому рівні вміння до раціонального вибору діагностичних та корекційних нейропсихологічних методик;
- Здатність на базовому рівні орієнтуватись в здійсненні та організації нейропсихологічного супроводу дітей;
- Оволодіння на базовому рівні навичками нейропсихологічної діагностики та корекції дітей з особливостями психофізичного розвитку.

Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни становить 120 год. (4 кредити), з них 16 год. лекційних, 16 год. семінарських, 8 год. – модульного контролю, 80 год. самостійної роботи. Вивчення дисципліни закінчується заліком.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 01 Освіта	нормативна
	Спеціальність 016 Спеціальна освіта	
Модулів – 4	Освітня програма: 016.00.01 Логопедія Спеціалізація: Спеціальна психологія	Рік підготовки
Змістових модулів – 3		5-й
		Семестр
Загальна кількість годин – 120		9-й
		Лекції
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 2	Освітній рівень: <u>другий (магістерський)</u>	16 год.
		Семінарські
		16 год.
		Модульний контроль
		8 год.
		Самостійна робота
		80 год.
		Семестровий контроль
		Вид контролю:
Залік		

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви теоретичних розділів	Кількість годин							
	Разом	Аудиторні:	Лекції	Практичні заняття	Семінарські заняття	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Модульний контроль
Змістовий модуль I. ВСТУП ДО НЕЙРОПСИХОЛОГІЇ								
Нейропсихологія як самостійна наукова дисципліна	14	4	2		2		10	
Нейропсихологічний аналіз порушень вищих психічних функцій за локальних уражень мозку	14	4	2		2		10	
Синдроми несформованості та порушень ВПФ у дітей	14	4	2		2		10	
Модульна контрольна робота								4
Разом	46		6		6		30	4
Змістовий модуль II. НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНА ДІАГНОСТИКА І КОНСУЛЬТУВАННЯ								
Технологія здійснення нейропсихологічного дослідження	14	4	2		2		10	
Методи нейропсихологічного дослідження	14	4	2		2		10	
Модульна контрольна робота								2
Разом	30		4		4		20	2
Змістовий модуль III. КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА ЗАСАДАХ НЕЙРОПСИХОЛОГІЇ								
Комплексна нейропсихологічна корекція і абілітація в дитячому віці	14	4	2		2		10	
Нейропсихологічна синдромологія розвитку, що відхиляється та стратегія корекційно-розвивальної діяльності	14	4	2		2		10	
Нейропсихологічний супровід дітей з нерівномірністю розвитку психічних функцій	14	4	2		2		10	
Модульна контрольна робота								2
Разом	44		6		6		30	2
Разом за навчальним планом	120	32	16		16		80	8

III. ПРОГРАМА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. ВСТУП ДО НЕЙРОПСИХОЛОГІЇ

Лекція 1. Нейропсихологія як самостійна наукова дисципліна (2 години).

Історія розвитку нейропсихології дитячого віку. Сучасні тенденції розвитку дитячої нейропсихології. Місце нейропсихології серед інших наук. Нейропсихологічний підхід до розвитку, що відхиляється. О.Р. Лурія як засновник вітчизняної нейропсихології. Вищі психічні функції людини у вченні Л.С. Виготського. Теорія системної динамічної локалізації вищих психічних функцій. Поняття «функціональна система» та основні особливості її роботи (К.П.Анохін). Мозок. Мозкова організація психічних процесів. Фактор – одиниця синдромного нейропсихологічного аналізу. Вікові нормативи формування факторів. Три функціональні блоки мозку. Функціональна асиметрія мозку та міжпівкульна взаємодія.

Основні поняття теми: *нейропсихологія, нейропсихологія дитячого віку, вищі психічні функції, головний мозок, мозкова організація, стовбур головного мозку, підкоркові утворення (базальні ганглії), великі півкулі головного мозку, фактор, функціональна система, міжпівкульна взаємодія.*

Семінар 1. Нейропсихологія як самостійна наукова дисципліна (2 години).

Лекція 2. Нейропсихологічний аналіз порушень вищих психічних функцій за локальних уражень мозку (2 години).

Проблема вищих психічних функцій в нейропсихології. Сенсорні та гностичні зорові розлади. Зорові агнозії. Сенсорні і гностичні шкірно-кінестетичні розлади. Тактильні агнозії. Сенсорні і гностичні слухові розлади. Слухові агнозії. Порушення довільних рухів і дій. Проблема апраксії. Порушення довільної регуляції ВПФ і поведінки в цілому. Порушення мови при локальних ураженнях мозку. Проблема афазій. Порушення пам'яті при локальних ураженнях мозку. Проблема амнезій. Порушення уваги, мислення при локальних ураженнях мозку.

Основні поняття теми: *вищі психічні функції, психічні процеси, функціональна система, функціональна несформованість, симптом, синдром, синдромний аналіз, нейропсихологічний фактор, багатофакторні синдроми, зрілість мозкових структур, психологічна зрілість, довільність, агнозії, апраксії, афазія, дизартрія, афазія, алалія, заїкання, мутизм, затримка мовного розвитку, амнезія.*

Семінар 2. Нейропсихологічний аналіз порушень вищих психічних функцій за локальних уражень мозку (2 години).

Лекція 3. Синдроми несформованості та порушень ВПФ у дітей (2 години).

Затримка та відставання в мовному розвитку. Синдроми дислексії та дисграфії. Несформованість зорово-просторових функцій. Дефекти моторного розвитку. Синдроми дефіциту уваги та труднощі довільної регуляції та контролю своєї діяльності. Варіанти несформованості мнестичних функцій. Особливості затримок інтелектуального розвитку дітей. Нейропсихологічні та соціальні механізми складностей навчання в загальноосвітній школі. Діти з особливостями психофізичного розвитку. Нейропсихологічні особливості розвитку близнюків. Нейропсихологічні особливості обдарованих дітей. Діти-білінгви.

Основні поняття теми: *синдром, вищі психічні функції, розвиток, затримка розвитку, затримка мовного розвитку, дислексії, дисграфії, синдром дефіциту уваги і гіперактивності, дисгенетичний синдром, синдром дефіцитарності базальних ядер мозку (підкіркових утворень), функціональна несформованість лобних відділів мозку, функціональна несформованість мозолистого тіла, функціональна несформованість правої півкулі, функціональна несформованість лівої скроневої області.*

Семінар 3. Синдроми несформованості та порушень ВПФ у дітей (2 години).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНА ДІАГНОСТИКА І КОНСУЛЬТУВАННЯ

Лекція 4. Технологія здійснення нейропсихологічного дослідження (2 години).

Завдання та принципи нейропсихологічної діагностики дітей. Вимоги до матеріалу та методів дослідження. Вимоги до процедури обстеження. Складники схеми дослідження. Проблема нормативів. Система оцінок продуктивності психічної діяльності. Анамнестичні дані та клінічна бесіда. Методи дослідження латеральних переваг.

***Основні поняття теми:** принципи нейропсихологічної діагностики, пластичність нервової системи, нейробіологічна зрілість, коадаптація, нейропсихологічні методи.*

Семінар 4. Технологія здійснення нейропсихологічного дослідження (2 години).

Лекція 5. Методи нейропсихологічного дослідження.

Методи дослідження рухових функцій. Кінестетичний праксис. Кінетичний (динамічний) праксис. Просторовий праксис.

Методи дослідження сприйняття. Тактильні та соматогностичні функції. Зоровий, слуховий гнозис. Просторовий гнозис.

Методи дослідження пам'яті, мовних, інтелектуальних функцій, емоційно-вольової сфери. Методи нейропсихологічного дослідження просторових уявлень.

Написання нейропсихологічного заключення.

***Основні поняття теми:** функціональна асиметрія мозку, моторні асиметрії, сенсорні асиметрії, кінестетичний праксис, кінетичний праксис, просторовий праксис, сприйняття, соматогнозис, зоровий гнозис, слуховий гнозис, пам'ять, мовні функції, мислення.*

Семінар 5. Методи нейропсихологічного дослідження (2 години).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА ЗАСАДАХ НЕЙРОПСИХОЛОГІЇ

Лекція 6. Комплексна нейропсихологічна корекція і абілітація в дитячому віці (2 години).

Основні принципи нейропсихологічної корекції дитячого віку. Стратегії нейропсихологічного втручання. Етапи корекційної роботи.

Становлення функціональної системи з опорою на збережені ланки й «виращування» слабкої ланки в процесі спеціально організованої взаємодії.

***Основні поняття теми:** принципи нейропсихологічної корекції, етапи корекції, абілітація.*

Семінар 6. Комплексна нейропсихологічна корекція і абілітація в дитячому віці (2 години).

Лекція 7. Нейропсихологічна синдромологія розвитку, що відхиляється та стратегія корекційно-розвивальної діяльності (2 години).

Корекційно-розвивальна діяльність при функціональній дефіцитарності базальних ядер мозку, стовбурових утворень мозку (дизгенетичному синдромі). Корекційно-розвивальна діяльність при функціональній несформованості лобних відділів мозку, лівої скроневої області, мозолистого тіла, правої півкулі.

Основні поняття теми: функціональна дефіцитарність, функціональна несформованість, дисгенетичний синдром, базальні ядра мозку, лобні відділи мозку, ліва скронева область мозку, мозолисте тіло, права півкуля мозку.

Семінар 7. Нейропсихологічна синдромологія розвитку, що відхиляється та стратегія корекційно-розвивальної діяльності (2 години).

Лекція 8. Нейропсихологічний супровід дітей з нерівномірністю розвитку психічних функцій (2 години).

Проблема гетерохронії і асинхронії розвитку. Нейропсихологічний підхід до проблеми труднощів навчання в школі. Механізми труднощів навчання дітей. Методи формування довільної регуляції і контролю діяльності. Методи рухової корекції. Методи когнітивної корекції. Методи розвитку особистості і спілкування дитини.

Основні поняття теми: розвиток, гетерохронії розвитку, асинхронії розвитку, сензитивний період, шкільна дизадаптація.

Семінар 8. Нейропсихологічний супровід дітей з нерівномірністю розвитку психічних функцій (2 години).

IV. Навчально-методична карта дисципліни «Нейропсихологія»

Разом: 120 годин: 16 годин – лекції, 16 години – семінарські заняття, 80 годин – самостійна робота, 8 годин – модульні роботи.

Модулі	Модуль І			Модуль ІІ		Модуль ІІІ		
Назва модуля	ВСТУП ДО НЕЙРОПСИХОЛОГІЇ			НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНА ДІАГНОСТИКА І КОНСУЛЬТУВАННЯ		КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА ЗАСАДАХ НЕЙРОПСИХОЛОГІЇ		
Кількість балів за модуль	96 (балів)			59 (балів)		76 (балів)		
Лекції	1	2	3	4	5	6	7	8
Теми лекцій (1 бал за відвідування)	Нейропсихологія як самостійна наукова дисципліна (1 б.)	Нейропсихологічний аналіз порушень вищих психічних функцій за локальних уражень мозку (1б.)	Синдроми несформованості та порушень ВПФ у дітей (1 б.)	Технологія здійснення нейропсихологічного дослідження (1 б.)	Методи нейропсихологічного дослідження (1 б.)	Комплексна нейропсихологічна корекція і абілітація в дитячому віці (1 б.)	Нейропсихологічний синдромологія розвитку, що відхиляється та стратегія корекційно-розвивальної діяльності (1 б.)	Нейропсихологічний супровід дітей з нерівномірністю розвитку психічних функцій (1 б.)
Семінарські заняття (1 бал за відвідування)	Нейропсихологія як самостійна наукова дисципліна (1 б.)	Нейропсихологічний аналіз порушень вищих психічних функцій за локальних уражень мозку (1 б.)	Синдроми несформованості та порушень ВПФ у дітей (1 б.)	Технологія здійснення нейропсихологічного дослідження (1 б.)	Методи нейропсихологічного дослідження (1 б.)	Комплексна нейропсихологічна корекція і абілітація в дитячому віці (1 б.)	Нейропсихологічний синдромологія розвитку, що відхиляється та стратегія корекційно-розвивальної діяльності (1 б.)	Нейропсихологічний супровід дітей з нерівномірністю розвитку психічних функцій (1 б.)
Робота на сем. занятті	10 (балів)		10 (балів)	10 (балів)		10 (балів)		10 (балів)
Самостійна робота	10 (балів)	5 (балів)	5 (балів)	10 (балів)	10 (балів)	10 (балів)	5 (балів)	10 (балів)
Види поточного контролю	Модульний контроль 1-2 (50 балів)			Модульний контроль 3 (25 балів)		Модульний контроль 4 (25 балів)		
	Коефіцієнт = 2,31 Підсумковий бал 231 = 100							

V. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. ВСТУП ДО НЕЙРОПСИХОЛОГІЇ

Семінар 1. Нейропсихологія як самостійна наукова дисципліна (2 години).

План заняття

I. Практична частина.

1. Предмет нейропсихології.
2. Поняття «нейропластичність».
3. Структурна організація нервової системи.
4. Проблема міжпівкульної асиметрії мозку та міжпівкульної взаємодії.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

Рекомендована література

1. Атлас "Нервная система человека: строение и нарушения" / Под ред. Ю.В.Микадзе, В.М.Астапова. М., 2003.
2. Брагина Н.Н., Доброхотова Т.А. Функциональные асимметрии человека. – М., 1981.
3. Корсакова Н. К. Клиническая нейропсихология / Н. К. Корсакова, Л.И. Московичюте. – М., МГУ, 1992.
4. Лурия А.Р. Высшие корковые функции человека и их нарушение при локальных поражениях мозга.— М. Московский университет, 1969.
5. Нейропсихологический анализ межполушарной асимметрии мозга. – М., Наука, 1986.
6. Николаенко Н. Н. Современная нейропсихология; Речь. – Москва, 2013. – 272 с.
7. Тонконогий И.М. Введение в клиническую нейропсихологию. – Л-д. 1973.
8. Хомская Е. Д. Нейропсихология. Питер. Москва, 2013. – 508 с.
9. Хрестоматия по нейропсихологии. – М., Рос. психол.общество, 1999.
10. Цветкова Л.С. Нейропсихологическая реабилитация больных.— М.: МГУ, 1985.

Семінар 2. Нейропсихологічний аналіз порушень вищих психічних функцій за локальних уражень мозку (2 години).

План заняття

I. Практична частина.

1. Проблема вищих психічних функцій в нейропсихології.
2. Зорові, тактильні та слухові агнозії.
3. Порушення довільних рухів та дій.
4. Порушення довільної регуляції ВПФ.
5. Проблема афазій.
6. Різновиди амнезій, що мають органічну та психогенну природу.
7. Порушення уваги за локальних ураженнях мозку.
8. Нейропсихологічне підґрунтя порушень мислення.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

Рекомендована література

1. Атлас "Нервная система человека: строение и нарушения" / Под ред. Ю.В.Микадзе, В.М.Астапова. – М., 2003.
2. Брагина Н.Н., Доброхотова Т.А. Функциональные асимметрии человека. – М., 1981.
3. Вассерман Л.И. Методы нейропсихологической диагностики / Вассерман Л.И., Дорофеева С.А., Меерсон Я.А. – СПб.: Стройлеспечать, 1997. - 360 с.
4. Доброхотова Т.А. Эмоциональная патология при локальных поражениях мозга. – М., 1974.
5. Киященко Н.К. Нарушения памяти при локальных поражениях мозга. — М.: МГУ, 1973.
6. Корсакова Н. К. Клиническая нейропсихология / Н. К. Корсакова, Л.И. Московичюте. – М., МГУ, 1992.

7. Лурия А.Р. Высшие корковые функции человека и их нарушение при локальных поражениях мозга. — М. Московский университет, 1969.
8. Николаенко Н. Н. Современная нейропсихология; Речь. — Москва, 2013. — 272 с.
9. Тонконогий И.М. Введение в клиническую нейропсихологию. — Л-д. 1973.
10. Хомская Е. Д. Нейропсихология. Питер. — Москва, 2013. — 508 с.
11. Цветкова Л.С. Нейропсихология и афазия: новый подход. — Москва-Воронеж, 2001.

Семінар 3. Нейропсихологічні аспекти специфічних ситуацій аномального, атипичного розвитку (2 години).

План заняття

I. Практична частина.

1. Діти з розумовою відсталістю. Діти з аутизмом.
2. Діти з заїканням. Діти з порушеннями зору та слуху.
3. Вторинні та супроводжуючі порушення ВПФ при дитячому церебральному паралічі.
4. Нейропсихологічні особливості розвитку близнюків.
5. Нейропсихологічні особливості обдарованих дітей. Діти-білінгви.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

Рекомендована література

1. Глозман Ж. М. Нейропсихология детского возраста; Академия. — Москва, 2009. — 272 с.
2. Хомская Е. Д. Нейропсихология. Питер. — Москва, 2013. — 508 с.
3. Блейхер В.М. Клиническая нейропсихология. — Ташкент: Медицина, 2006. — 328 с.
4. Цветкова Л.С. Нейропсихологическая реабилитация больных.— М.: МГУ, 1985.
5. Тонконогий И.М. Введение в клиническую нейропсихологию. — Л-д. 1973.
6. Микадзе Ю.В. Нейропсихология детского возраста: Учебное пособие. — СПб.: Питер, 2008. — 288 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.

НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНА ДІАГНОСТИКА І КОНСУЛЬТУВАННЯ

Семінар 4. Технологія здійснення нейропсихологічного дослідження (2 години).

План заняття

I. Практична частина.

1. Методи дослідження латеральних переваг.
2. Моторні та сенсорні асиметрії.
3. Види латеральних профілів.
4. Якщо дитина шульга.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

Рекомендована література

1. Вассерман Л.И. Методы нейропсихологической диагностики / Вассерман Л.И., Дорофеева С.А., Меерсон Я.А. — СПб.: Стройлеспечать, 1997. - 360 с.
2. Микадзе Ю.В. Нейропсихология детского возраста: Учебное пособие. — СПб.: Питер, 2008. — 288 с. Брагина Н.Н., Функциональные асимметрии человека / Н.Н.Брагина, Т.А.Доброхотова— М., 1981.
3. Нейропсихологическая диагностика / Под ред. Хомской Е. Д. Ч. 1 и 2. М., 1994.
4. Нейропсихологическая диагностика: учебное пособие / Под ред. Е.Д.Хомской. — М., 1994.
5. Нейропсихологический анализ межполушарной асимметрии мозга. — М., Наука, 1986.
6. Семенович А.В. Введение в нейропсихологию детского возраста: учебное пособие . — 3-е

- изд., испр. И доп. – М.:Генезис, 2013. – 319 с.
7. Семенович А.В. Нейропсихологическая диагностика и коррекция в детском возрасте. М., «Академия», 2002.-232 с.
 8. Семенович А.В. Эти невероятные левши: Практическое пособие для психологов и родителей. М.: Генезис, 2008.
 9. Тонконогий И.М. Введение в клиническую нейропсихологию. – Л-д. 1973.
 10. Цветкова Л .С. Методика нейропсихологической диагностики детей. Изд 4-е. исправленное и дополненное. - М.: Педагогическое общество России, 2002. - 96 с.

Семінар 5. Методи нейропсихологічного дослідження.

План заняття

I. Практична частина.

1. Нейропсихологічний підхід до аналізу просторових уявлень.
2. Методи нейропсихологічного дослідження просторових уявлень.
3. Типологія просторових уявлень та їх порушення у дорослих та дітей.
4. Модель ієрархічної будови просторово-часових уявлень.
5. Принципи побудови комплексного нейропсихологічного супроводу розвитку дитини.
6. Рівні побудови рухів за Н.А. Бернштейном.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

Рекомендована література

1. Бернштейн Н. А. Физиология движений и активность / Н. А. Бернштейн . – М. : Наука, 1990. – 495 с.
2. Вассерман Л.И. Методы нейропсихологической диагностики / Вассерман Л.И., Дорофеева С.А., Меерсон Я.А. – СПб.: Стройлеспечать, 1997. - 360 с.
3. Микадзе Ю.В. Нейропсихология детского возраста: Учебное пособие. – СПб.: Питер, 2008. – 288 с.
4. Нейропсихологическая диагностика / Под ред. Хомской Е. Д. Ч. 1 и 2. М., 1994.
5. Семенович А.В. Введение в нейропсихологию детского возраста: учебное пособие . – 3-е изд., испр. И доп. – М.:Генезис, 2013. – 319 с.
6. Семенович А.В. Нейропсихологическая диагностика и коррекция в детском возрасте. М., «Академия», 2002.-232 с.
7. Цветкова Л .С. Методика нейропсихологической диагностики детей. Изд 4-е. исправленное и дополненное. - М.: Педагогическое общество России, 2002. - 96 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА ЗАСАДАХ НЕЙРОПСИХОЛОГІЇ

Семінар 6. Комплексна нейропсихологічна корекція і абілітація в дитячому віці (2 години).

I. Практична частина.

1. Робота з м'язовими дистоніями, патологічними, ригідними, тілесними настановами і синкінезіями.
2. Формування і корекція базових сенсомоторних взаємодій. Нормалізація кінетичних процесів.
3. Формування навичок уваги та долання стереотипів.
4. Методи розвитку зорових, вербальних, зорово-просторових функцій.
5. Формування мнестичних процесів.
6. Формування смислутворювальної функції психічних процесів та довільної саморегуляції.

7. Формування мовленнєвих функцій.
8. Становлення здатності до цілепокладання й самоконтролю.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

Рекомендована література

1. Атлас "Нервная система человека: строение и нарушения» / Под ред. Ю.В.Микадзе, В.М.Астапова. – М., 2003.
2. Бернштейн Н. А. Физиология движений и активность / Н. А. Бернштейн . – М. : Наука, 1990. – 495 с.
3. Глозман Ж. М. Нейропсихология детского возраста; Академия. – Москва, 2009. – 272 с.
4. Киященко Н.К. Нарушения памяти при локальных поражениях мозга. — М.: МГУ, 1973.
5. Комплексная нейропсихологическая коррекция и абилитация отклоняющегося развития / Семенович А.В., Воробьева Е.А., Сафронова Е.В., Серова Л.И., Барина Н.Д., Михалева О.Ю., Шегай В.М. Часть 1-2.– М., 2001.
6. Корсакова Н. К. Клиническая нейропсихология / Н. К. Корсакова, Л.И. Московичюте. – М., МГУ, 1992.
7. Нейропсихологическая диагностика: учебное пособие / Под ред. Е.Д.Хомской. – М., 1994. – М., Наука, 1986.
8. Николаенко Н. Н. Современная нейропсихология; Речь. – Москва, 2013. –272 с.
9. Хомская Е. Д. Нейропсихология. Питер. – Москва, 2013. – 508 с.

Семінар 7. Нейропсихологічна синдромологія розвитку, що відхиляється.

I. Практична частина.

Корекційно-розвивальна діяльність при функціональній несформованості:

- 1) лобних відділів мозку,
- 2) лівої скроневої області,
- 3) мозолистого тіла,
- 4) правої півкулі.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

Рекомендована література

1. Семенович А.В. Нейропсихологическая диагностика и коррекция в детском возрасте. М., «Академия»,2002. - 232 с.
2. Семенович А.В. Введение в нейропсихологию детского возраста: учебное пособие . – 3-е изд., испр. И доп. – М.:Генезис, 2013. – 319 с.
3. Глозман Ж. М. Нейропсихология детского возраста /Ж. М. Глозман. – М.: Академия, 2009. – 272 с.
4. Пылаева Н. М., Ахутина Т. В. Нейропсихология и школа // Вестник московского университета. серия 14. психология - 2012. - №2 - с. 116-123
5. Цветкова Л .С. Методика нейропсихологической диагностики детей. Изд 4-е. исправленное и дополненное. - М.: Педагогическое общество России, 2002. - 96 с.

Семінар 8. Нейропсихологічний супровід дітей з нерівномірністю розвитку психічних функцій.

I. Практична частина.

1. Механізми труднощів навчання дітей.
2. Формування функцій програмування та контролю діяльності.
3. Нормалізація функцій перероблення інформації.
4. Формування базових основ та передумов пізнавальних функцій.
5. Розвиток та корекція пізнавальних функцій та їх структурних компонентів.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

Рекомендована література

1. Вассерман Л.И. Методы нейропсихологической диагностики / Вассерман Л.И., Дорофеева С.А., Меерсон Я.А. – СПб.: Стройлеспечать, 1997. - 360 с.
2. Выготский Л. С. Развитие высших психических функций // Собр.соч.: В 6 т. – М., 1983. Т.3. – С.5-328.
3. Корсакова Н. К. Неудачающие дети: нейропсихологическая диагностика, трудности в обучении младших школьников / Корсакова Н. К., Микадзе Ю.В., Балашова Е.Ю.. – М.: Роспедагенство, 2001.
4. Микадзе Ю.В. Нейропсихология детского возраста: Учебное пособие. – СПб.: Питер, 2008. – 288 с.
5. Пылаева Н. М., Ахутина Т. В. Нейропсихология и школа // Вестник московского университета. серия 14. психология - 2012. - №2 - с. 116-123.
6. Комплексная нейропсихологическая коррекция и абилитация отклоняющегося развития / Семенович А.В., Воробьева Е.А., Сафронова Е.В., Серова Л.И., Баринаова Н.Д., Михалева О.Ю., Шегай В.М. Часть 1-2.– М., 2001.
7. Хомская Е. Д. Нейропсихология / Е. Д. Хомская. СПб.: Питер, 2013. – 508 с.
8. Цветкова Л. С. Нейропсихология и афазия: новый подход. — Москва-Воронеж, 2001.

VI. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.

Тема 1. Нейропсихологія як самостійна наукова дисципліна (10 годин).

Завдання:

1. Заповніть таблицю, вписуючи основні функції, з якими пов'язані поля ділянок кори головного мозку.

Ділянка кори головного мозку	Функції, з якими вона пов'язана
Лобова ділянка	
Прецентральна ділянка	
Постцентральна ділянка	
Нижня тім'яна ділянка	
Верхня тім'яна ділянка	
Потилична ділянка	
Скронева ділянка	
Острівкова ділянка	
Лімбічна ділянка	

2. Заповніть таблицю, вписуючи змістові компоненти концепції про структурно-функціональні блоки мозку (за О. Р. Лурія).

№ / №	Назва блоку мозку	Склад блоку мозку	Функційне призначення	Наслідки порушення
1				
2				
3				

Форма подання: у вигляді заповнення таблиці.

Критерії оцінювання: змістовність, логічність.

Тема 2. Нейропсихологічний аналіз порушень вищих психічних функцій за локальних уражень мозку (10 годин).

Завдання:

Складіть конспект загальних положень теорії системної локалізації вищих психічних функцій. Вкажіть використані джерела.

Форма подання: у вигляді вільного опису.

Критерії оцінювання: змістовність, логічність.

Тема 3. Синдроми несформованості та порушень ВПФ у дітей (10 годин).

Завдання:

Опишіть основні синдроми несформованості та порушень ВПФ у дітей. Обґрунтуйте свою думку. Вкажіть використані джерела.

Форма подання: у вигляді схеми, таблиці.

Критерії оцінювання: змістовність, логічність, структурованість.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.

НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНА ДІАГНОСТИКА І КОНСУЛЬТУВАННЯ

Тема 4. Методи та алгоритм здійснення нейропсихологічного дослідження (10 годин).

Завдання:

- Представте алгоритм нейропсихологічного дослідження.
- Розкрийте зміст кожного з його етапів. Обґрунтуйте свою думку.

Форма подання: у вигляді схеми, таблиці, моделі.

Критерії оцінювання: змістовність, логічність.

Тема 5. Методи нейропсихологічного дослідження (10 годин).

Завдання:

1. Проведіть нейропсихологічну діагностику з дитиною віком від 5 до 9 років.
2. Напишіть нейропсихологічне заключення.

Форма подання: у вигляді структурованого опису, за наданим зразком.

Критерії оцінювання: змістовність, логічність.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА ЗАСАДАХ НЕЙРОПСИХОЛОГІЇ

Тема 6. Комплексна нейропсихологічна корекція і абілітація в дитячому віці (10 годин).

1. Розкрийте зміст методу «заміщувальний онтогенез».
2. Проаналізуйте ті завдання які вирішуються в процесі його реалізації.

Форма подання: у вигляді тез, таблиці.

Критерії оцінювання: змістовність, логічність.

Тема 7. Нейропсихологічна синдромологія розвитку, що відхиляється та стратегія корекційно-розвивальної діяльності (10 годин).

Завдання:

Підберіть практичні вправи, що будуть розвивати міжпівкульну взаємодію (при функціональній несформованості мозолистого тіла).

Форма подання: у вигляді опису.

Критерії оцінювання: змістовність, логічність.

Тема 8. Нейропсихологічний супровід дітей з нерівномірністю розвитку психічних функцій (10 годин).

Завдання:

1. Прочитайте одну з запропонованих книг на ваш вибір.
2. Проаналізуйте базові ідеї книги та представте їх у вигляді тез

Література для аналізу :

1. Амоут С. Тайны нашего мозга, или почему умные люди делают глупости? / С.Амоут, С Вонг. – М.: ЭКСМО, 2015 – 384 с.
2. Герхардт С. Как любовь формирует мозг ребёнка? / Сью Герхардт. – М.: Этерна, 2014. – 320 с.
3. Голдберг Э. Управляющий мозг: Лобные доли, лидерство и цивилизация/ пер. з англ. Д. Бугакова / Э. Голдберг. – М.: Смысл, 2003. – 335 с.
4. Девид Р. Мозг / Рок Девид. – М.:«Альпина Паблишер», 2017. – 374 с.
5. Джон М. Правила развития мозга дитини / пер. з англ. Тетяни Рабчак. – 2-ге вид., випр. / Медіна Джон. – К.: Наш Формат, 2016. – 320 с.
6. Дойдж Н. Пластичность мозга. Потрясающие факты о том, как мысли способны менять структуру и функции нашего мозга / Дойдж Н. – М.: ЭКСМО, 2009. – 446 с.
7. Макгонигал К. Сила воли. Как развить и укрепить? / Келли Макгонигал. – М.: Манн, Иванов и Фербер, 2016. – 304 с.
8. Сайп Р. Развитие мозга / Роджер Сайп. – М.: Манн, Иванов и Фербер, 2016. – 256 с.

Форма подання: у вигляді тез.

Критерії оцінювання: змістовність, логічність.

VII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення здобувачів другого (магістерського) рівня із дисципліни «Нейропсихологія» оцінюються за системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок.

Контроль успішності здобувачів вищої освіти з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у Європейську кредитну трансферно-накопичувальну систему (ЄКТС) шкалу подано у табл. 7.1, табл. 7.2.

Таблиця 7.1.

Розрахунок балів за проміжним та підсумковим контролем

№ з/п	Проміжний та підсумковий контроль	Кількість балів
1.	Відвідування лекцій	8
2.	Відвідування семінарських занять	8
3.	Робота на семінарському занятті	50
4.	Самостійна робота	65
5.	Модульний контроль	100
	Коефіцієнт = 2,31	231 = 100
	Підсумковий рейтинговий бал	100

У процесі оцінювання навчальних досягнень студента застосовуються такі методи:

Методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, залік.

Методи письмового контролю: письмове опитування; конспект.

Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

Результати навчання здобувачів вищої освіти щодо опанування навчальної дисципліни оцінюються за 100-бальною шкалою. Переведення результатів, отриманих за 100-бальною шкалою оцінювання в шкалу за Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою (ЄКТС) здійснюється за наступною схемою, що подана у табл. 7.2.

Порядок переведення рейтингових показників успішності ЄКТС

Таблиця 7.1

Оцінка ЄКТС	Оцінка за шкалою Університету	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
F	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
Fx	1-34 балів	Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

VIII. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.

1) За джерелом інформації:

- *Словесні:* лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп’ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні:* спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- *Практичні:* вправи.

2) **За логікою передачі і сприймання навчальної інформації:** індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) **За ступенем самостійності мислення:** репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проєктів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; інтерактивні методи навчання, створення ситуацій пізнавальної новизни та зацікавленості.

IX. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ презентації лекцій;
- ✓ підручники та навчальні посібники;
- ✓ навчально-методичні посібники;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
- ✓ засоби підсумкового контролю (комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).

Х. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Бернштейн Н. А. Физиология движений и активность / Н. А. Бернштейн. – М.: Наука, 1990. – 495 с.
2. Вассерман Л.И. Методы нейропсихологической диагностики / Вассерман Л.И., Дорофеева С.А., Меерсон Я.А. – СПб.: Стройлеспечать, 1997. – 360 с.
3. Выготский Л. С. Развитие высших психических функций // Собр.соч.: В 6 т. – М., 1983. Т.3. – С.5-328.
4. Глозман Ж. М. Нейропсихология детского возраста /Ж. М. Глозман. – М.: Академия, 2009. – 272 с.
5. Комплексная нейропсихологическая коррекция и абилитация отклоняющегося развития / Семенович А.В., Воробьева Е.А., Сафронова Е.В., Серова Л.И., Барина Н.Д., Михалева О.Ю., Шегай В.М. Часть 1-2.– М., 2001.
6. Корсакова Н. К. Клиническая нейропсихология / Н. К. Корсакова, Л.И. Московичюте. – М., МГУ, 1992.
7. Корсакова Н. К. Неуспевающие дети: нейропсихологическая диагностика, трудности в обучении младших школьников / Корсакова Н. К., Микадзе Ю.В., Балашова Е.Ю.. – М.: Роспедагенство, 2001.
8. Лурия А.Р. Высшие корковые функции человека и их нарушение при локальных поражениях мозга / А.Р.Лурия. – М. Московский университет, 1969
9. Лурия А.Р. Основы нейропсихологии / А.Р.Лурия. – М.: Academia, 2013. – 106 с.
10. Микадзе Ю.В. Нейропсихология детского возраста: Учебное пособие. – СПб.: Питер, 2008. – 288 с.
11. Нейропсихологическая диагностика: учебное пособие / Под ред. Е.Д.Хомской. – М., 1994. Нейропсихологический анализ межполушарной асимметрии мозга. – М., Наука, 1986.
12. Николаенко Н. Н. Современная нейропсихология; Речь. – Москва, 2013. – 272 с.
13. Пылаева Н. М., Ахутина Т. В. Нейропсихология и школа // Вестник московского университета. серия 14. психология - 2012. - №2 - с. 116-123
14. Семенович А.В. Введение в нейропсихологию детского возраста: учебное пособие. – 3-е изд., испр. И доп. – М.:Генезис, 2013. – 319 с.
15. Семенович А.В. Нейропсихологическая диагностика и коррекция в детском возрасте. М., «Академия»,2002. - 232 с.
16. Семенович А.В. Эти невероятные левши: Практическое пособие для психологов и родителей. М.: Генезис, 2008.
17. Хомская Е. Д. Нейропсихология / Е. Д. Хомская. – М.: Питер, 2013. – 508 с.
18. Цветкова Л.С. Методика нейропсихологической диагностики детей. Изд 4-е. исправленное и дополненное. – М.: Педагогическое общество России, 2002. - 96 с.
19. Цветкова Л.С. Нейропсихология и афазия: новый подход. — Москва-Воронеж, 2001.

Додаткова:

1. Амоут С. Тайны нашего мозга, или почему умные люди делают глупости? / С.Амоут, С Вонг. – М.: ЭКСМО, 2015 – 384 с.
2. Атлас "Нервная система человека: строение и нарушения» / Под ред. Ю.В.Микадзе, В.М.Астапова. М., 2003.
3. Бауэр М. Нейропсихология. – М.: АЛТЕЙА, 2009.
4. Блейхер В.М. Клиническая нейропсихология. – Ташкент: Медицина, 2006. – 328 с.
5. Блейхер В.М., Крук И.В. Толковый словарь нейропсихологических терминов / под ред. Бокова С.Н. – Воронеж: НПО "Модэк", 2005. – 640 с.
6. Брагина Н.Н.,Функциональные асимметрии человека / Н.Н.Брагина, Т.А.Доброхотова– М., 1981.
7. Бурлачук Л. Ф. Исследование личности в нейропсихологии. – Киев, 1979.

8. Бурлачук Л.Ф. Исследование ребенка в нейропсихологии. – К.:Вища школа, 2009. – 176 с.
9. Герхардт С. Как любовь формирует мозг ребёнка? / Сью Герхардт. – М.: Этерна, 2014. – 320 с.
10. Голдберг Э. Управляющий мозг: Лобные доли, лидерство и цивилизация/ пер. з англ. Д. Бугакова / Э. Голдберг. – М.: Смысл, 2003. – 335 с.
11. Девид Р. Мозг / Рок Девид. – М.:«Альпина Паблишер», 2017. – 374 с.
12. Джон М. Правила розвитку мозку дитини / пер. з англ. Тетяни Рабчак. – 2-ге вид., випр. / Медіна Джон. – К.: Наш Формат, 2016. – 320 с.
13. Доброхотова Т.А. Эмоциональная патология при локальных поражениях мозга. – М., 1974.
14. Дойдж Н. Пластичность мозга. Потрясающие факты о том, как мысли способны менять структуру и функции нашего мозга / Дойдж Н. – М.: ЭКСМО, 2009. – 446 с.
15. Макгонигал К. Сила воли. Как развить и укрепить? / Келли Макгонигал. – М.: Манн, Иванов и Фербер, 2016. – 304 с.
16. МГУ, 1973.
17. Нейропсихологический анализ межполушарной асимметрии мозга. – М., Наука, 1986.
18. Сайп Р. Развитие мозга / Роджер Сайп. – М.: Манн, Иванов и Фербер, 2016. – 256 с.
19. Тонконогий И.М. Введение в клиническую нейропсихологию. – Л-д. 1973.
20. Хомская Е.Д. Мозг и эмоции. — М.: 1992.
21. Хрестоматия по нейропсихологии. – М., Рос. психол.общество, 1999.
22. Цветкова Л.С. Нейропсихологическая реабилитация больных.— М.: МГУ, 1985.